

zaPAU

Pomieszanie języków

Kilka dni temu profesor Andrzej Białas pokazał mi dawny mail od swojego przyjaciela, który komentował jego tekst sprzed niemal dekady (PAUza 58) na temat możliwości porozumienia pomiędzy humanistami i artystami oraz przedstawicielami nauk przyrodniczych, a także relacji pomiędzy nauką i sztuką. Za zgodą Autora list ten zamieszczam poniżej:

Drogi Andrzeju, dziękuję Ci za Twój tekst o dwu kulturach, aczkolwiek na początku zestresował mnie, bo myślałem, że to jest Twoje przemówienie, które w tej sytuacji byłoby całkiem długie. Uważam, że masz rację, podejrzewając, że porozumienie jest niemożliwe. Powód jest taki, że my jesteśmy ludźmi starej daty. Chcę przez to powiedzieć, że między nami a np. Newtonem czy Maxwellem może być tylko różnica stopnia, tzn. oni mogą być więksi od nas na takiej zasadzie, na jakiej np. Andrzej Gołota jest silniejszy od przeciętnego człowieka. Natomiast zasada i cel naszego działania są dokładnie takie same jak u nich. Tymczasem w przypadku tzw. „twórców kultury”, moim zdaniem, tak nie jest. Oni są naprawdę różni od artystów poprzednich epok. Na jednej z kolacji PAU powiedziałem, że gdyby jakiś artysta wręczył Ludwikowi XIV lub, nie daj Boże, Piotrowi Wielkiemu kupkę obierzyn z kartofli jako dzieło sztuki, to mogłoby to się źle dla niego skończyć, na co Taranczewski bardzo krzywo na mnie popatrzył, co oczywiście znaczy, że trafiłem w sedno. Sedno polega na tym, że my mamy fizykę, która jest czymś większym i ważniejszym od nas, a ci ludzie nie mają nic, mimo że potrzebują tego bardziej niż my. Porozumienie może się odbyć tylko na zasadzie naszej całkowitej kapitulacji, do której zresztą może bardzo łatwo dojść, gdy ludzie typu strunowców opanują całą naukę. Bo zauważ, że strunowcy to są ludzie o mentalności współczesnych artystów, ich interesuje tylko to, żeby gonić króliczka, a nie to, żeby go złapać. A ponieważ ciągle są frajerzy, którzy za to im płacą, więc dlaczego nie? Pozdrowienia, Andrzej Staruszkiewicz

Mimo, że tekst – mam wrażenie – nie wymaga komentarza, to jednak nie mogę się powstrzymać od uwagi, że i tym razem – jak zwykle – profesor Staruszkiewicz trafia w dziesiątkę. Szczególnie interesująca jest dla mnie obserwacja, że kwestia braku porozumienia dotyczy nie tylko relacji pomiędzy nauką i sztuką, ale również relacji wewnątrz samej nauki, która najwyraźniej rozpada się na (co najmniej) dwie części. Na badaczy, którzy tradycyjnie, stosując metody naukowe, usiłują zgłębiać rzeczywistość, i na tych, którzy konstruują abstrakcyjne, „eleganckie” teorie, nie dbając o kontakt z obserwacjami.

Ewidentnie pomieszanie języków obejmuje coraz szersze obszary ludzkiej działalności. Czy można coś z tym zrobić? Profesor Staruszkiewicz jest sceptyczny. Ja, będąc chorobliwym optymistą, trzymam się ciągle nadziei, że wspólne debaty, wymiana poglądów i wysiłek wzajemnego zrozumienia dadzą w końcu jakieś efekty. Ale może to jednak sprawa beznadziejna? Może zbudowany przez nas gmach nauki i kultury wyrósł zbyt wysoko, a nasze ambicje zrozumienia fundamentalnych praw rządzących światem zaczynają przekraczać możliwości ludzkiego mózgu? Może próbujemy zbudować kolejną wieżę Babel i Pan Bóg właśnie postanowił nas ukarać?

Pociechą może być świadomość, że już kilkakrotnie wydawało się, że dochodzimy do granic zrozumienia otaczającego świata, że następuje „koniec nauki”. Na szczęście, jak dotąd, nieodmiennie okazywało się, że pesymizm jest nieuzasadniony. Wierzę więc, że i tym razem znajdzie się sposób, aby pchnąć naukę we właściwym kierunku i przywrócić dawne, klasyczne znaczenie tego słowa. Czyli wierzę, że – przynajmniej w naukach przyrodniczych – zawsze potrafimy odróżnić prawdę od fałszu, a hasło „wszystko ujdzie” nie zostanie zaakceptowane i utrwalone.

Ale pewności oczywiście nie mam.

Ciekawe, co na to Czytelniczki PAUzy.

ABBA

PAUza Akademicka – www.pauza.krakow.pl – tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności i środowiska naukowego.

Rada Redakcyjna: Magdalena Bajer, Andrzej Białas, Janusz Limon, Ewa Lipska, Stanisław Rodziński, Piotr Sztompka, Marta Wyka, Jerzy Wyrozumski, Jakub Zakrzewski, Franciszek Ziejka.

Redakcja: Andrzej Białas – redaktor naczelny; Andrzej Borowski, Andrzej Kobos, Marian Nowy – redaktorzy; Adam Korpak, Krzysztof Skórczewski – grafika; Ryszard Otręba – „Galeria PAUzy”; Anna Michalewicz – dyrektor administracyjny; Witold Brzoskowski, Monika Mentel – fotokład; Wydawnictwo PAU – konsultacje.

Adres do korespondencji: Polska Akademia Umiejętności, 31–016 Kraków, ul. Sławkowska 17; e-mail: pauza@pau.krakow.pl

Oczekujemy na artykuły do 6 000 znaków (ze spacjami) i ilustracje w formacie JPEG o rozdzielczości 300 dpi.